

ségeknék — minő a fa-, réz- és aczélmetszés, czinkografia, betű- és tömöntés, papirgyártás s könyvkötészet — bővebb ismertetését. Pedig e főleg bibliografusokat s könyvedvelőket érdeklő thémák részletesebb tárgyalása által könyve elterjedését és használhatóságát nagyban növelte volna. Így a hogy van, *Pusztai* könyve szinte kizárólag a nyomdászok érdekeit szolgálja s mint ilyen elsősorban az ő körükben számíthat nagyobb elterjedésre. Hogy azonban még ily szempontból is vannak a műnek hiányai, azt csupán egy, a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárát is közelről érdeklő, czikkben kívánjuk bemutatni: azon, mely a köteles példányok beküldésére vonatkozó törvényeket s rendeleteket ismerteti. *Pusztai* erről a legtöbb nyomdász előtt kevésbé ismeretes törvényről csak általánosságban beszél s jóformán semmivel sem tisztázza a róla elharapózott balvéleményeket.

Befejezésül megemlíjtük, hogy *Pusztai* könyve végén terjedelmes mesterszótárra akadunk, melyben a szerző egyrészt *Ballagi*, *Fogarasi*, *Frecskay* s a maga szókészletét szedi betürendbe a megfelelő német szó kíséretében, másrészt pedig a német műszókat lajstromozza, nemcsak magyar, hanem francia s angol értelmüket is adva.

—s. —l.

Dr. Michael Holzmänn und Dr. Hans Bohatta. *Deutsches Anonymen-Lexikon 1501—1850. Aus d. Quellen bearb. von A—D. XVI, 422 l., 8-r.*

Ellentétben a francia irodalommal (Barbier, Querard), az angollal (Cushing, Halkett & Laing Marchmont), az olaszsal (Melzi, Passano), a németalföldivel (Doorninck), és a svédvel (Pettersen, Collins), a nagynémet irodalom a számos névtelenül megjelent nyomtatvány szerzőinek, kiadóinak, vagy fordítóinak kiderítésére eddig csupán a következő fogyatékos segédkönyvekre volt utalva. Első helyen áll, mint legrégibb a nem lekszikális, hanem tudományszakok szerint beosztott Vincentii Placii Theatrum anonymorum et pseudonymorum, Hamburg, 1708. Nem kevésbé jelentéktelenek: Bibliotheca Anonymorum et Pseudonymorum detectorum a Joanne Christophora Mylio, Hamburg, 1740 és: Dahlmann Peter: Schauplatz derer masquirten und demasquirten Gelehrten, Leipzig, 1719. Ugyancsak keveset használtak: A Meusel, Gelehrtes Teutschland, Lemgo, 1788—96, 4. kiadásához megjelent Ersch készítette regiszter és: Die falschen und fingirten Druckorte von Emil Weller, 1864—68.

Annál örvendetesebb, hogy a fentemlített szerzők, 10 esztendőnél tovább tartott előkészületek után, első kötetét kiadták egy nagyméretű Deutsches-Anonymen-Lexicon-nak. Fogalmat szerezhet magának az ember a feldolgozott anyag nagyságáról, ha a felhasználó, legfontosabb forrásmunkák jegyzékét végignézi. (X—XV old.) Ez a jegyzék több mint 160 forrásmunkára utal;

nem sorolja fel azt a számtalan forrásmunkát, melyek mint kevésbé használhatók, a szövegben magában említettnek. Ezek a forrásmunkák Németországnak és Ausztriának nemcsak összes bio- és bibliografiai munkáit ölelik fel, hanem kiadók és könyvtárak katalógusait is, a mennyiben nyomtatva vannak, a többek közt a nagy British Museum Catalogue of printed books katalogust is, és a szaklapokat. Jöcher, Engelmann, Gaedeke, Ersch, Schröder, Schlichtegroll, Wurzbach, Weller, Zedler, Will, Winer, Kayser, Heinsius, Schultz, Strieder mellett természetesen megtaláljuk a jegyzékben Kertbenyt, Petriket és Szinnyeit is. Az egész mű 3 kötetre van tervezve. Egy kiegészítő kötet lesz hivatva az adalókat, a javításokat (a melyek ilyen terjedelmű munkánál el nem maradhatnak) és egy részletes regisztert, valamint a névtelen irodalmat 1850-től felölelni. A berendezés igen egyszerű és czélszerű, tisztán mechanikus elvek szerint betűszerinti; minden könyvtártudományilag nem képzett ember is könnyen kezeli a könyvet. Igen szerencsés gondolat volt a címeket lehetőleg röviden adni és a forrásmunkákra utalni, úgy hogy utólagos bírálat különösen kétes autorság esetében könnyen eszközölhető. A Deutsches Anonymen-Lexikon, ha későbbi kötetei hasonló alaposággal és szisztematikus világossággal tüntetik ki magukat, jelentékeny segédkönyv lesz tudós és laikus kezében. A mű kiállítása fényes; ezért a bibliofilek társaságát illeti köszönet. *St.*

Friedrich Johann Kleemeier. Handbuch der Bibliographie. Bécs, 1903. VIII + 304 l. 8-r.

Kedves külsővel és érdekes tartalommal bír e kis könyv, melyet szerzője a könyvvel foglalkozók legtágabb körének szánt. Első része, mely a könyvnyomtatás eredetével és elterjedésével foglalkozik nem közöl új adatokat, de ügyesen megismertet néhány oldalon mindazon eredményekkel, melyeket a tudományos kutatás legujabban e téren napfényre hozott. Pedig újabban nagy arányú munkásság folyt e téren. Ha egyébire nem tekintenénk, mint ama becses munkára, melyet Gutenberg 500 éves jubileumára Mainz városa adott ki 1900-ban, akkor is el kellene ismernünk a jelen mű szerzőjének érdemét, hogy annak összes jelentősebb adatait fel tudta használni.

Nem ez azonban a szerző célja, ez csupán a bevezetés. A második szakaszban foglalkozik munkája tulajdonképeni tárgyával: a könyv alkotórészeivel és történetével. Érdekes különbséget tesz a bibliophilia és a bibliomania között, mely utóbbi a könyvek árának sokszor szertelen emelkedését idézte elő. Így Marlborough herceg 1812-ben Boccaccio 1471. évi kiadásáért 45,200 márkát fizetett. Különös figyelmet szentel az ősnymtatványoknak, melyeknek úgy jellemző tulajdonságait, mint lajstromzásuk módját tüzetesen ismerteti.